

משנות שחורות

גבי בן-אברהם.
משנות שחורות.

שירה ופרוזה. הוצאת גוונים. 2011.

הכותבת לוקחת אותי אל מקומות אחרים, חלקם אמיתיים חלקם בדויים, ודרכם מנסה לספר לי סיפור כלשהו. מצאתי כי המקומות הם בעלי משמעות לא פחות מהדמויות, והם הרבה יותר מרקע או סיפור מסגרת – כאילו המקומות הן דמויות בפני עצמן. לעתים המקומות והדמויות ברורים ומוכרים, כמו יפו או תל-אביב, ולעתים הם עמומים כמו פסל מתעתע אפוף ערפל – נראה ולא נראה לעין. לעיתים אתה משוכנע כי אתה יודע מהו הפסל, ואתה רואה ראש וידיים, ולעתים הכול נראה מטושטש כאילו לקוח מציור סוראליסטי. המסתוריות שבדמויותיה וחיפושיהן במקומות השונים כאילו מרמזים על זיכרונות ילדות מוכרים אבל חמקמקים.

נערה על נדנדה

אפופת אור.

חברותיה מוחאות לה כף,

והיא שקועה,

מרוחקת,

במחוזות ילדותה

שם טווסים תלויים במהופך.

"נערה על נדנדה" – עמ' 52

הערפל המתעתע אשר עוטף את הדמויות והמקומות נדמה כאילו הוא עשוי עצבות נוגה. בפעמים מסוימות מסופר על דמויות אבודות, מבולבלות, המבקשות את דרכן. פעמים אחרות ישנם געגועים עמוקים אל אנשים מהעבר או ממקומות רחוקים. השתיקות אשר הרבה פעמים מלוות את הדמויות, לעתים אף באנונימיות, מצטיירות כתמימות מראה אל מול עולם פיקח ומאיים. הדמויות המסתוריות, בין אם זהו הומלס מבולבל או

מתוך "יש מאין", עמ' 14: אלו 3 בתים מתוך 11, אשר בין השניים הראשונים שכתבתי לאחרון מפריד בית נוסף שבחרתי להשמיטו. שיריו בנויים כבתים נפרדים הקשורים זה לזה בצורה רעיונית. המסעות והתהליכים אשר חווים עם קריאת השירים מובעים על ידי הליניאריות שבשיריו, אשר לטעמי חופנת בתוכה שני אלמנטים שונים. האחד הוא האופן ההיסטורי, לעיתים ביוגרפי, של הדמויות וחייהם. לעתים על ידי דיבור אל מאזין אנונימי, לעתים על ידי סיפור חייהן ממבט ראשון. השני הוא פרדוקס הפירוק שניתן לעשות לשירים השונים. מצד אחד ניתן לקרוא את הבתים השונים בנפרד, מצד שני הם חלק ממכלול ואינם עומדים בזכות עצמם. אבל גם המכלול הזה לא מושלם, והשיר הוא חלק ממכלול שירים שגם הם חלק יחיד מתוך פסיפס גדול יותר. וכך זה ממשיך, אף על פי הסתירה לכאורה.

אם הייתי מסתכל על 3 בתים מתוך כל המכלול, עדיין הייתי מבין דבר מה למרות שהייתי מתקשה להבין את ההקשר לזמן והמקום. וכך, ככל שאחבר עוד בתים, תתחבר היצירה לכדי שזירה רעיונית של מאורעות קשורים עם התחלה וסוף. אך גם ההתחלה והסוף הללו הם חלק מתהליך יותר כללי וגדול, וכאילו מבקשים לפרוץ את גבולות הנייר ולהעניק לקורא את כל המידע, הסיפור כולו, ורק שיידע – אך כמו בחיים, כך בשירים, שאי אפשר לדעת ולראות הכול.

מה שהתברר

כבעל ערך

נתן בחנם

שמלה פרחונית ופה מברך

הם לבו של הווגו

המיוחל

אין נקודה בסוף, ויש לקורא רק להניח את המשך סיפור האהבה מעבר לשיא אשר אני ראתי בו תנועה. ואולי רצה משה להעביר לנו מסר נסתר בדבר תחילתו של דבר מה וסיומו, ושאלף להותיר אותנו בשאלה: ייתכן שבסך הכול אנחנו קובעים מהי ההתחלה ומהו הסוף? ואולי אם הטבע היה קובע זאת במקומנו, הכול היה נראה אחרת. ■

/ יקוד תף המחט / בתפר תעלת שמע. / ולקול שירת לחן הדבורה / טרם העקיצה" (עמ' 19).
וכל אשר נותר לשאול הוא – מהי העקיצה? ■

ארבעים על האדמה

משה אוחיון.

ארבעים על האדמה.

שירה. הוצאת קשב לשירה. 2011.

ב"ארבעים על האדמה" מצאתי עצמי מסתכל על קטעי זמן עלילתיים בתוך תהליך גדול וכולל, כאילו ישנו רצף מסוים בחייהן של הדמויות. משה בחר קטע מסוים, מסיבות מהותיות או אקראיות, והביא לנו אותו. אך הקטע הזה אינו תמונה דוממת אלא תהליך, מסע מסוים, שבו הדמות מתקדמת, חושבת, מחליטה – והקורא אתה. לא ראיתי ציורים, ראיתי אנשים. לא קראתי פסלים ובובות באמצע אירוע רומנטי או טראומטי, אלא קראתי את האירוע עצמו והסתקרנת, יחד אתן, על המתרחש ועל ההשפעות שלו בעתיד.

הוא סיפר

שעזב את בית הוריו

לשמש בין גלילי הבד

בכרך הגדול

בכר את המנוחות

במרתף הסחורות הריק –

החרות הטובה

מתחת לשביל

מריטת העופות

כך התחיל השיר, ובהמשכו:

לימים, היה הראשון שרכך

את זעפו של בעל התוכחה

מעבדת התיקונים

אתה: לא נורא, את יכולה, כשאת רואה אותי, להתאשר...
(עמ' 21)

וכך מערכת היחסים בין האם לבנה מתפתחת ומתבגרת, אך המוטיבים של הנתינה ההדדית בצורותיה השונות נשמרים בצורה אנושית ונוגעת. אל הספר הוסיפה רחל דיסק שבו הקליטה את עצמה מקריאה את השירים בטונים ובהגיות שבהם כתבה אותם. בין השורות השונות של השירים היא בחרה להוסיף מילים אשר אינן כתובות בספר, מילים ומשפטים הנוספים בצורה נסתרת, ומסמלים מעין מצרף של סודות הנרקם בין תחושותיה של המשוררת לקורא.

הספר מתחיל עם שירים לדניאל בעת הולדתו, בשנת 83, ומסתיים בשיר שמסמל את חזרתו מטיול או ממסע מסוים. שני השירים משלימים, לטעמי, זה את זה. גם מבנה השירים הכללי משתנה משירים מעט ארוכים, ולעתים דיאלוגים, לשירים קצרצרים שכוללים לא יותר מכמה מילים. מסע ההתבגרות שעבר על האם והילד עם השנים הרבות שינה אותם, אבל כמו ים סוער המכה במגדלור – הוא הותיר את מהות היחסים שהייתה בהתחלה יציבה וזהה למה שהיא בסוף. הגלים החזקים שהכו אמנם שייפו ושינו אותו מעט, אך הוא עדיין מאיר ועומד יציב בין החוף, לים. בין האם לבנה.

חזרת

אתה נשא צלול
מגדלור פועם
מעל הגלים

"מגדלור" (עמ' 113)

מרבית האנשים הם אנשים
אחרים. מחשבותיהם הם
הדעות של מישהו אחר,
חיהם הם חיקוי.
תשוקותיהם – ציטוט.

אוסקו ווילד

הדיכטומיות. לתחומים האפורים בשיריה בפרט, ובחיי המציאות והחלום בכלל. עולות הרבה שאלות על האירועים המתוארים בספר ועל הפרטים שאילון בחרה להשמיט ולשים במקומם סימנים כמו "8", "+" או "*". גם הסימנים הללו הם חלק מאותה הדיכטומיות בשיריה: בין הכתוב לנסתר, בין המילה לסימן, בין המשמעות לחוסר התוחלת. בין היכולת שלנו בתור כותבים לבטא את רגשותינו – ובין האילמות שלעתים אנו חשים כשמילותינו נותרות ריקות אל מול הרצון העמוק לבטא את אשר על לבנו.

שירים לדניאל

רחל חלפי.

שירים לדניאל. שירה.

הוצאת קשב לשירה. 2011.

השירים הנוגעים בספרה של רחל נכתבו לבנה דניאל עוד מימיו הראשונים, דרך התבגרותו ואחריה. הקשר החזק, האימהי, שבינה לבין תינוקה, חושף בפני הקורא ערוץ נסתר אל מחשבותיהן העמוקות של האימהות בתחילת דרכן, ובהמשכה. הנתינה במערכת היחסים היא אין סופית, אך גם הדדית. הרצון באושרו של הילד והאהבה האימהית הניתנים ללא תשלום נענים בבחינה עמוקה מצד הילד של מקום מבטחים, מתן אושר וקבלה ללא תנאים מוקדמים. לעתים כותבת רחל בדימויים מורכבים של האדם ורגשותיו אל הטבע והים, ולעתים היא מתארת מערכות יחסים פשוטות אשר לכאורה אינן מסתירות דבר מה מאחורי השיחות והגיגונים שלהן.

(דניאל בן שלוש ועשרה חודשים)

אתה: את עצובה?

אני: קצת.

כלב קטן עם כתמים שנעזב בגן, ממשיכות לחפש דרכן במקומות השונים, אפופי החוסר ודאות והבדידות.

אין דבר כזה, יש דבר כזה

לאה אילון. אין דבר כזה, יש דבר כזה.

שירה. הוצאת הקיבוץ המאוחד.

2011.

ספרה של אילון נשען על הקצוות הדיכטומיים ומה שביניהם. הוא מחולק ל-2 חלקים, הפכים, אשר הראשון הוא ה"אין", השני הוא ה"יש" – ומה שביניהם הוא ה"דבר כזה". "דבר והיפוכו הם דברים להערצתם" היא רושמת בשירה השני בספר, משפט הממחיש את הבערה הפנימית לצורת החשיבה והכתיבה שלה. לאורך כל הספר ניתן לראות את הדיכטומיות הללו בשלל סגנונות: בין המציאות לחלום, בין הרגש היתום והחם לפעולה הטכנית הקרה, בין הפשטות למורכבות ובין הברור מאליו – להטלת הספק הנוקבת. כתיבתה היא מעט סוריאליסטית והרבה פעמים הרגשתי כי היא משמיטה פרטים באופן מודע, לעתים באופן ברור לעין, בשביל שאני אשלים אותם מראשי.

אני עומדת עם מרטיני בשופרת אישית
שנסחטת ישר לפה

וסרח העודף שלו מתקפל בקפל
ושתי שפתי חוככות אם להתקרב או לא.
אין אף מוסכמה אחת שתיגע ללבי.

ומסניפי 88888888

מגיעות שושנים תמיד

והמציאות הזו לא תשתנה.

הפרטים החסרים הללו, כך מצאתי, הן הדלת שלי להיכנס לכל מה שבין